

Statistikk fra Doktorgradsregisteret: Doktorgrader i tall

Ny årsrekord – over 1 600 tok doktorgrad i 2020

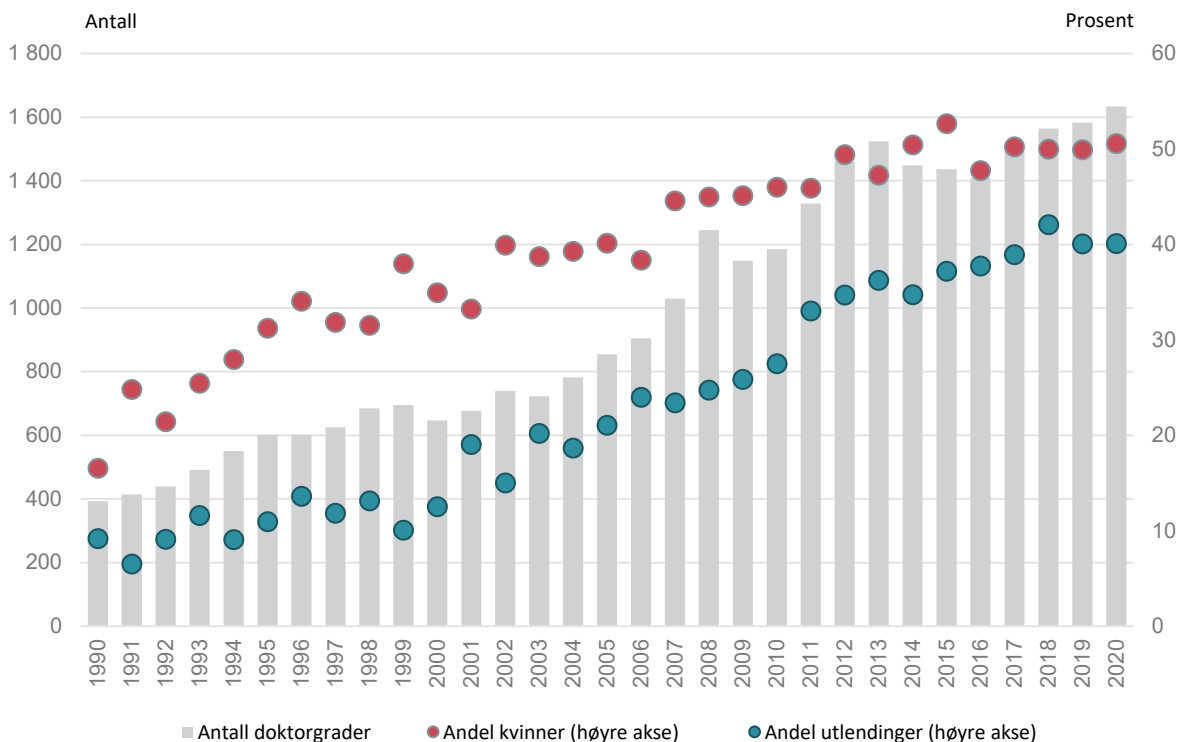
Bo Sarpebakken og Frøydis Sæbø Steine

1 634 personer avla doktorgrad ved norske læresteder i 2020. Dette er 51 flere enn i 2019, eller en økning på 3 prosent. Hele veksten gjelder grader innenfor medisin og helsefag. Gjennomsnittsalderen blant de nye doktorene var 38 år, som er samme aldersnivå som på 1990-tallet.

Aldri før har det blitt avlagt flere doktorgrader i Norge, og i 2020 bikket antallet 1 600 for første gang, se figur 1. Dette til tross for lavere aktivitet i deler av vårsemesteret da landet stengte ned som følge av covid-19-pandemien. Allerede i halvårstallene fra NIFU i

november så vi at aktiviteten raskt tok seg opp igjen etter nedstengningen i mars. Det gikk raskt for de fleste lærestedene å flytte disputasene over på digitale plattformer, og i perioden frem mot sommeren var aktiviteten tilbake på om lag samme nivå som tidligere år.

Figur 1 Antall doktorgrader (venstre akse) og andel kvinner og utenlandske statsborgere (høyre akse). 1990–2020.

Kilde: NIFU, Doktorgradsregisteret

Pandemien har i liten grad påvirket antallet kandidater som disputerte i 2020. Majoriteten hadde levert avhandlingen forut for nedstengningen. Mange som er i tidligere faser av doktorgradsløpet, vil være mer utsatt for korona-relaterte konsekvenser som vil kunne påvirke progresjonen. Forsinkelser som følge av pandemien vil først bli synlige i statistikken i årene som kommer, og da i form av lengre gjennomføringstid.

Kjønnsfordeling og andel utlendinger forblir stabil

Andelen kvinnelige doktorander økte jevnt og trutt gjennom 1990- og 2000-tallet. Siden 2012 har kjønnsfordelingen blant doktorandene vært svært jevn, og 2020 er intet unntak. Blant dem som disputerte i 2020 var det 826 kvinner og 808 menn. 51 prosent av de nye doktorene var kvinner, se figur 1.

Siden tusenårsskiftet har det også vært økning i doktorander med utenlandsk statsborgerskap. De siste årene har andelen utlendinger stabilisert seg omkring 40 prosent, dette gjelder også i 2020.

Økning ved de fleste lærestedene

Utviklingen fra år til år varierer naturlig nok ved de enkelte læresteder, men samlet sett var det en økning ved majoriteten av lærestedene, se tabell 1. Ved de største, UiO, NTNU, UiB og flere av de andre universitetene, var det flere som tok doktorgrad i 2020 enn i de foregående årene. Læresteder som hadde nedgang i 2020, omfatter blant annet NMBU, Nord universitet og NHH.

Tabell 1 Avlagte doktorgrader etter lærested. 2016–2020.

Lærested	2016	2017	2018	2019	2020
Universitetet i Oslo	451	493	468	483	497
NTNU	366	362	397	377	406
Universitetet i Bergen	227	222	226	229	242
Universitetet i Tromsø	104	118	118	120	117
Universitetet i Stavanger	47	48	50	62	74
NMBU	87	92	87	101	66
Universitetet i Agder	26	26	37	41	51
OsloMet - storbyuniversitetet	10	15	36	36	31
Universitetet i Sørøst-Norge	8	23	25	34	29
Høgskolen i Innlandet	6	9	18	10	25
Nord universitet	8	15	30	25	18
Norges Handelshøyskole	26	12	19	17	13
Norges idrettshøgskole	10	12	17	11	11
VID vitenskapelige høgskole	3	5	4	4	10
Handelshøyskolen BI	12	14	15	7	7
Kunsthøgskolen i Oslo	-	-	-	6	7
Arkitektur- og designhøgskolen	7	10	2	3	7
Norges musikkhøgskole	2	6	3	2	7
Høgskolen i Molde	5	5	4	7	6
Høgskulen på Vestlandet	-	-	-	1	6
MF vitenskapelig høyskole	5	6	8	7	4
Totalt	1 410	1 493	1 564	1 583	1 634

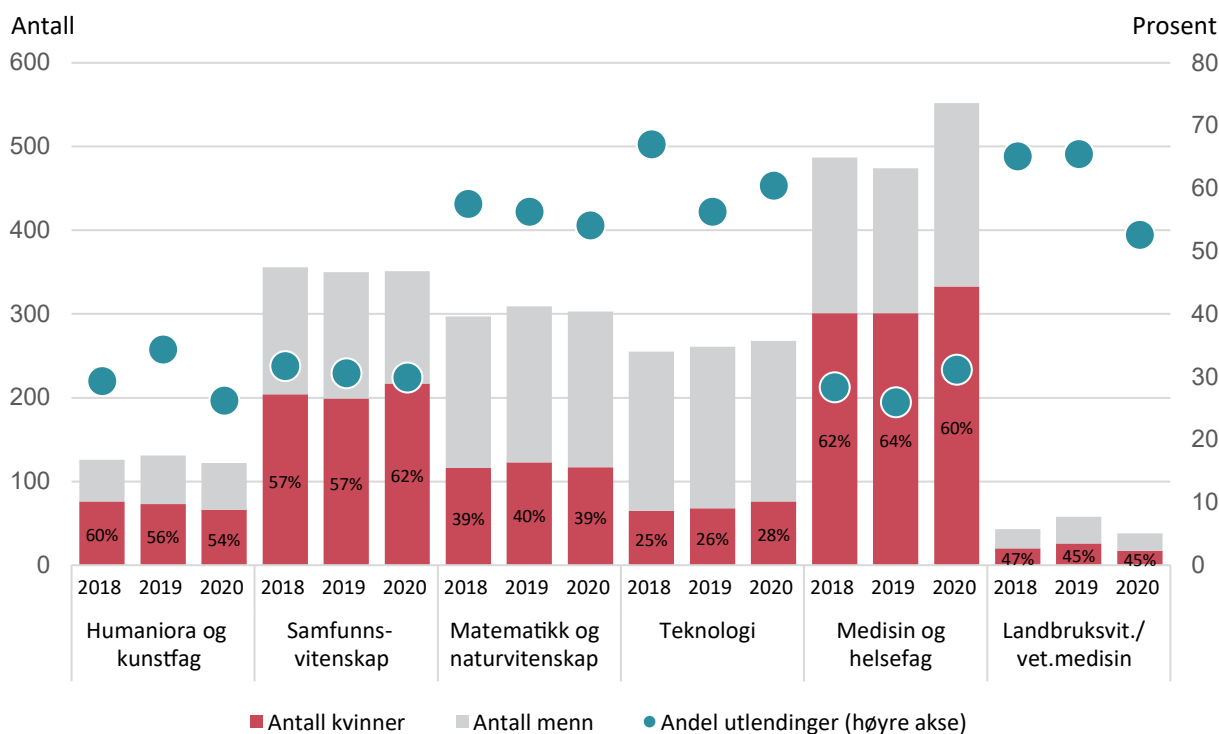
Kilde: NIFU, Doktorgradsregisteret

Vekst for medisin og helsefag, ellers stabil fagfordeling

Økningen i doktorgrader fant sted innenfor medisin og helsefag, der antall grader økte fra 474 i 2019 til 552 grader i 2020. Andelen avhandlinger dette fagområdet sto for økte med det fra 30 til 34 prosent. I landbruksvitenskap og veterinærmedisin gikk antallet ned fra 58 til 38 grader. For øvrig viser ikke fagfordelingen i 2020

store endringer, se figur 2. Samfunnsvitenskap er fortsatt det nest største fagområdet, etterfulgt av matematikk og naturvitenskap, teknologi, humaniora og kunsthøgskolefag og til sist landbruksvitenskap og veterinærmedisin.

Figur 2 Antall doktorgrader etter kjønn (venstre akse) og andel utenlandske statsborgere (høyre akse) etter fagområde. Prosentandel kvinner markert i søylene. 2018–2020.

Kilde: NIFU, Doktorgradsregisteret

Flere kvinner i samfunnsvitenskap og teknologi

Ser vi nærmere på kjønnsfordelingen i de enkelte fagområder, finner vi at kvinneandelen innenfor samfunnsvitenskap økte med 5 prosentpoeng fra 2019 til 2020, noe som bringer andelen opp til 62 prosent. Også innenfor teknologi øker kvinneandelen noe, fra 26 til 28 prosent – en svak positiv utvikling for et fagområde som tradisjonelt har hatt, og fortsatt har, en klar overvekt av menn. Også innenfor matematikk og naturvitenskap har det lenge vært en klar overvekt av mannlige doktorander. Her er det ingen tegn til bedring i kjønnsbalansen de siste par årene. I medisin og helsefag var det flere menn blant de nye doktorene enn

tidligere år, slik at mannsandelen her styrket seg fire prosentpoeng. Likevel ble fortsatt bare to av fem doktorgrader i medisin og helsefag avlagt av menn.

Figur 2 viser også andelen doktorander med utenlandsk statsborgerskap etter fagområde. Som tidligere er andelen utlendinger høyest i teknologi, matematikk og naturvitenskap og landbruksvitenskap og veterinærmedisin, der gruppen utgjør over halvparten av de nye doktorene. I landbruksvitenskap og veterinærmedisin var det en nedgang i andel utlendinger i 2020. Her er det verdt å kommentere at andelen utlendinger i 2018 og 2019 var særlig høy innenfor dette fagområdet, som dessuten er det desidert minste av fagområdene.

Ingen endring i doktorandenes alder

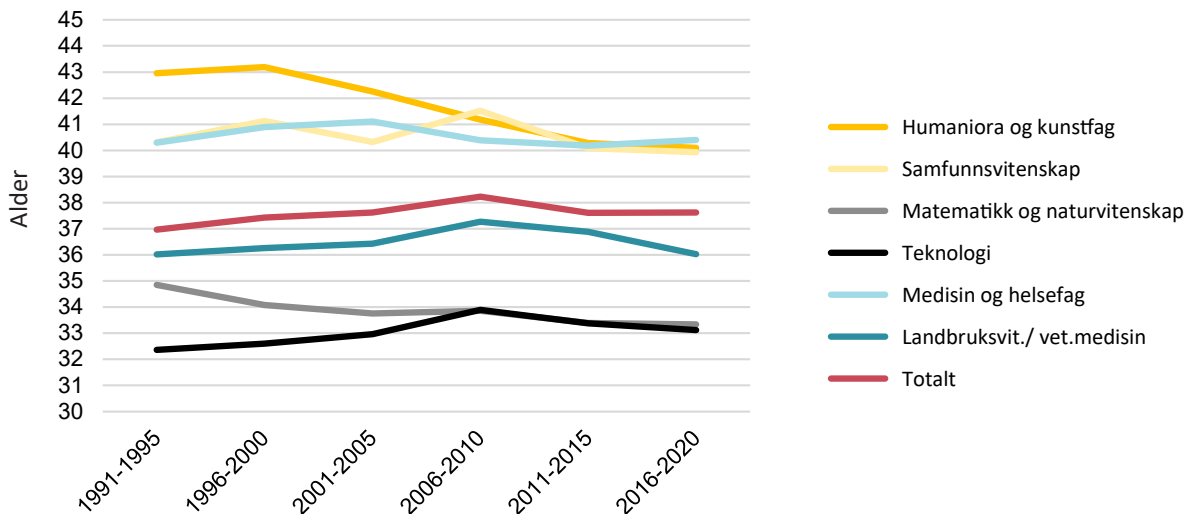
Hovedbildet er at gjennomsnittsalderen ved disputas ikke har endret seg de siste tretti årene. Siden 1990-tallet har doktorandene vært mellom 37 og 38 år ved disputas. I 2020 var gjennomsnittsalderen 37,9 år, marginalt høyere enn gjennomsnittet for perioden 2016–2020, se figur 3.

Det er store forskjeller mellom fagområdene når det gjelder alder ved fullført grad, men figur 3 viser at forskjellene likevel har minsket siden 1990-tallet. Doktorander innenfor humaniora og kunstfag, som på 1990-tallet var de klart eldste, har i dag samme aldersnivå som doktorander i samfunnsvitenskap og medisin og helsefag, som har holdt en relativt stabil gjennomsnittsalder i perioden. For disse tre fagområdene er nå gjennomsnittsalderen ved disputas om lag 40 år. Dok-

torander i matematikk og naturvitenskap har også blitt noe yngre i samme trettiårsperiode, mens i teknologi økte gjennomsnittsalderen litt i første halvdel av perioden. De siste femten årene har doktorander innenfor teknologi og matematikk og naturvitenskap vært like gamle. Disse to fagområdene har de klart yngste doktorandene, med en gjennomsnittsalder på i overkant av 33 år.

Kvinner er noe eldre enn menn når de tar doktorgraden. I 2020 var kvinnene 2,5 år eldre enn menn, henholdsvis 39,1 og 36,6 år. På 1990-tallet og første halvdel av 2000-tallet var aldersforskjellen omtrent ett år. Siden 2006 har differansen økt til rundt to år. Hovedårsaken til økende aldersforskjell er kvinnes overrepresentasjon i samfunnsvitenskap og medisin og helsefag, der alderen ved disputas generelt er høyest.

Figur 3 Gjennomsnittsalder ved disputas i femårsperioder etter fagområde. 1991-2020.

Kilde: NIFU, Doktorgradsregisteret

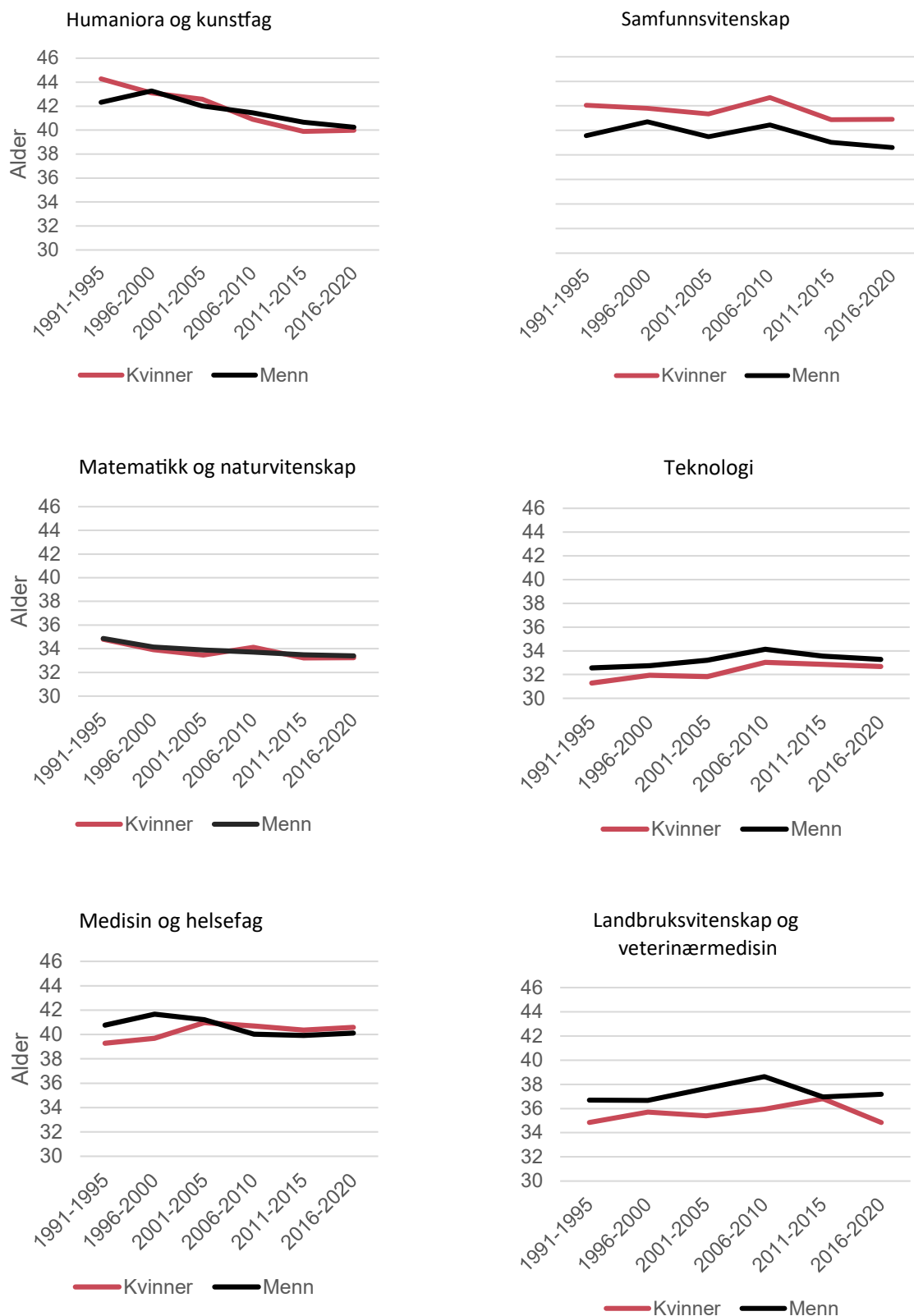
Kvinner yngre enn menn i MNT-fagene

På fagområdenivå fremstår aldersforskjellene mellom kjønnene mer sammensatt, se figur 4. Kvinner har siden 1990 vært noe yngre enn menn ved disputaser i MNT-fagene, og de senere årene også innenfor humaniora og kunstfag. I medisin og helsefag er kvinner nå litt eldre enn menn, men det er i første rekke i samfunnsvitenskap at kvinnene er eldre når de disputerer. I dette fagområdet har kvinner helt siden 1990 gjennomgående vært to år eldre enn menn.

Stor variasjon i gjennomføringstid mellom fagområder

For stipendiater er doktorgradsutdanningen normert til tre års fulltidsstudier, eventuelt fire år om stillingen også omfatter pliktarbeid. Det er likevel mange som av ulike årsaker bruker mer enn normert tid på sin doktorgrad. Dette kan blant annet skyldes opphold som følge av permisjoner, eller at doktorgraden gjennomføres uten tilsetning i stipendiatstilling.

Figur 4 Gjennomsnittsalder ved disputas i femårsperioder per fagområde etter kjønn. 1991–2020.

Kilde: NIFU, Doktorgradsregisteret

Tabell 2 viser gjennomsnittlig antall år fra oppstart av utdanningen til innlevering av avhandling for alle som avla en ph.d-grad i perioden 2013–2020.¹ Doktorandene brukte i gjennomsnitt 4,9 år fra oppstart til innlevering. Tabellen viser at doktorander innenfor samfunnsvitenskap og humaniora og kunstfag bruker lengst tid. Doktorander innenfor teknologi gjennomfører raskest og bruker i gjennomsnitt ett år kortere tid enn de som avlegger ph.d innenfor samfunnsvitenskap.

Gjennomføringstiden er noe lengre for kvinner enn for menn innenfor alle fagområdene. Kvinner bruker i gjennomsnitt et halvt år lengre tid fra oppstart til innlevering innenfor samfunnsvitenskap og landbruksvitenskap og veterinærmedisin, mens forskjellene i tidsbruk er noe mindre i de øvrige fagområdene.

Tabell 2 Gjennomsnittlig antall år fra oppstart på ph.d-program til innlevering av avhandling, etter kjønn og fagområde. 2013–2020.

Fagområde	Kvinner	Menn	Alle
Humaniora og kunstfag	5,5	5,2	5,3
Samfunnsvitenskap	5,7	5,2	5,5
Matematikk og naturvitenskap	4,8	4,6	4,7
Teknologi	4,7	4,4	4,5
Medisin og helsefag	5,0	4,8	4,9
Landbruksvitenskap og veterinærmedisin	4,9	4,4	4,7
Alle	5,1	4,7	4,9

Kilde: NIFU, Doktorgradsregisteret

1. Her har vi valgt å bruke tid fra oppstart på ph.d-programmet til innlevering av avhandlingen for å måle gjennomføringstid. Tid fra oppstart til disputas vil gi lengre gjennomføringstid da det i gjennomsnitt går 4–5 måneder fra innlevering av avhandling til disputas.

NIFU

Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning

Nordic Institute for Studies in Innovation, Research and Education

NIFU tilbyr handlings- og beslutningsorientert forskning til offentlig og privat sektor. Forskningen omfatter hele det kunnskapspolitiske området – fra grunnopplæring, via høyere utdanning til forskning, innovasjon og kompetanseutvikling i arbeidslivet. Instituttet har i tillegg nasjonalt ansvar for produksjon, analyse og formidling av statistikk og indikatorer for det norske FoU- og innovasjonssystemet.

NIFU

PB 2815 Tøyen, NO-0608 Oslo
www.nifu.no | post@nifu.no